

เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้กำลังพล ทอ. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

ธรรมานุศาสตร์ มงคลที่ ๓๘ จิตเกษม-สำคัญที่ดวงจิต

บัณฑิตทั้งหลายจึงหมั่นฝึกฝนอบรมตนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งการอบรมตน จะให้ดีขึ้นต้องเริ่มต้นที่ใจเสียก่อน เพราะใจดวงนี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงยืนยันตรัสย้ำกับภิกษุรูปหนึ่งว่า การฝึกใจเท่านั้นที่จะเป็นเหตุนำสุขมาให้ เรื่องมีอยู่ว่า ภิกษุหกลสิรูป เป็นผู้ไม่ประมาท ได้ไปบำเพ็ญเพียรอยู่ในสถานที่อันสงัด จนได้บรรลุคุณสมบัติกันทั่วหน้าในที่แห่งหนึ่ง แล้วภิกษุเหล่านั้นได้กลับมาเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้กราบทูลถึงความเป็นอยู่ว่า มิได้ลำบากอะไรเลย เพราะอาศัยอุบาสิกาชื่อ มาติกมาตา ที่ทราบวาระจิตของพวกตน แล้วได้จัดเตรียมจัดหาให้ทุกอย่างตามความปรารถนา

ในขณะนั้น มีภิกษุอยู่รูปหนึ่งได้ฟังคำสรรเสริญนั้น เมื่อได้เรียนก็มีมโนฐานในสำนักของพระบรมศาสดาแล้ว ได้ทูลลาไปยังสถานที่นั้น เมื่อไปถึงวิหารคิดว่า เขาสือกกันว่าอุบาสิกานี้ ย่อมรู้ถึงเหตุที่บุคคลอื่นคิดแล้ว เราเห็นดีเหนื่อยจากการเดินทาง ไม่สามารถปิดกวดวิหารได้ ทำอย่างไรดีหนอ อุบาสิกาท่านนี้จึงจะส่งคนมาทำความสะอาดวิหารให้แก่เรา

แม้อุบาสิกานั้นนั่งอยู่ที่บ้าน ก็ยังทราบถึงความปรารถนาของท่าน จึงส่งคนไปทำความสะอาดวิหาร เมื่อภิกษุนั้นปรารถนาอะไร ๆ เป็นต้นว่า ขออุบาสิกาจงส่งน้ำดื่มที่ละลายด้วยน้ำตาลกรวดให้แก่เรา ขออุบาสิกาจงส่งข้าวยาคุที่มีรสเลิศและแกงอ่อมมาในวันพรุ่งนี้เถิด อุบาสิกาก็ได้ส่งไปให้ตามที่ท่านปรารถนาทุก ๆ อย่าง จนกระทั่งท่านปรารถนาจะพบอุบาสิกา เมื่ออุบาสิกาทราบวาระจิตของท่านแล้ว จึงให้คนถือโถชนะไปสู่วิหาร ได้ถวายแก่ภิกษุนั้น

เมื่อท่านทำภารกิจเสร็จแล้วก็ถามว่า "มหาอุบาสิกา ท่านหรือชื่อว่า มาติกมาตา" เมื่ออุบาสิการับคำแล้ว ท่านถามต่อไปอีกว่า "อุบาสิกา ท่านทราบความคิดของคนอื่นหรือ" คราวนี้อุบาสิกาไม่ตอบกลับย่อนถามว่า "พระคุณเจ้าถามทำไม" ภิกษุนั้นได้บอกตามความคิดของตนว่า "ท่านได้ส่งของทุก ๆ อย่างมาให้ตามที่อาตมาปรารถนา เพราะฉะนั้น อาตมาจึงถามท่าน" เมื่อถูกถามตรง ๆ เช่นนั้น โดยวิสัยของบัณฑิต จะไม่เป็นคนที่โอ้อวด อุบาสิกาจึงตอบเสียงไปว่า "ท่านผู้เจริญ ภิกษุที่รู้วาระจิตของคนอื่นมีมากมาย" เมื่อได้ฟังคำตอบดังนั้น ท่านยังซักถามเพื่อให้ได้รับคำตอบอีกว่า "อาตมาไม่ได้ถามถึงคนอื่น ถามเฉพาะตัวท่าน"

ถึงกระนั้นก็ตาม อุบาสิกาก็ยังไม่ตอบตรง ๆ แต่กลับบอกว่า "ธรรมดาคนทั้งหลายที่รู้วาระจิตของคนอื่น ย่อมทำอย่างนั้น ๆ ได้" เมื่อแน่ใจแล้วว่าอุบาสิกานี้รู้วาระจิตของตนจริง ๆ ท่านจึงกลับมาคิดใคร่ครวญว่า "กรรมนี้หนักหนอ ธรรมดาปุถุชน ย่อมคิดถึงอารมณ์อันงามบ้างไม่งามบ้าง ถ้าเราจักคิดสิ่งอันไม่สมควรแล้ว อุบาสิกานี้จะรู้ทันเราเหมือนจับโจรได้พร้อมด้วยของกลาง อย่างกระนั้นเลย เราควรหนีไปเสียจากที่นี่จะดีกว่า" แล้วจึงลาอุบาสิกาไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ถึงแม้ว่าอุบาสิกาจะตัดทานให้อยู่ต่อก็ตาม

เมื่อไปถึงพระพุทธองค์ได้ตรัสถามเธอว่า "ภิกษุ เธออยู่ในที่นั้นไม่ได้หรือ" ภิกษุนั้นกราบทูลว่า "พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ไม่อาจอยู่ในที่นั้นได้" แล้วกราบทูลเรื่องทั้งหมดให้ทรงทราบ พระบรมศาสดาตรัสว่า "ภิกษุ เธอควรอยู่ในที่นั้นแหละ" ท่านปฏิเสธว่าไม่สามารถอยู่ได้พระพุทธองค์จึงตรัสถามว่า "เธอสามารถรักษาสิ่งหนึ่งได้ไหม" แล้วตรัสต่อไปอีกว่า "เธอจงรักษาใจของเธอนั้นแหละ ธรรมดาใจดวงนี้บุคคลรักษาได้ยาก เธอจงข่มใจของเธอไว้ให้ได้ อย่าคิดถึงอารมณ์อะไร ๆ อย่างอื่น ธรรมดาใจเป็นสิ่งที่บุคคลข่มได้ยาก เพราะว่าใจที่ฝึกดีแล้ว ย่อมเป็นเหตุนำสุขมาให้"

ในกาลจบพระธรรมเทศนา บริษัทที่มาประชุมกันเป็นอันมากได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคล มีพระโสดาบัน เป็นต้น จากนั้นได้ตรัสกับท่านอีกว่า "ไปเถิดภิกษุ เธอจงไปอยู่ในที่นั้นแหละ"

ภิกษุนั้นรับโอวาทจากพระบรมศาสดาแล้ว ได้กลับไปสู่ที่นั้น ไม่ได้คิดอะไร ๆ อันเป็นเหตุให้คิดถึงสิ่งภายนอกเลย ฝ่ายอุบาสิกาเมื่อตรวจดูด้วยทิพยจักขุ ก็เห็นพระเถระนั้นกลับมา จึงจัดแจงอาหารอันเป็นที่สบายถวายอีก พระเถระนั้นได้โภชนะเป็นที่สบายเพียงสองสามวันเท่านั้น ก็สามารถกำจัดกิเลสอาสวะบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ได้เสวยสุขอันเกิดแต่มรรคและผลนั้น จึงนึกขอบใจหาอุบาสิกาผู้เป็นที่พึ่ง ได้ใคร่ครวญถึงอดีตชาติที่ผ่านมาว่า มหาอุบาสิกาท่านนี้เคยเป็นที่พึ่งให้แก่เราในชาติปางก่อนหรือไม่หนอ

เมื่อทำใจหยุดนิ่งเข้าไปเรื่อย ๆ พร้อมกับระลึกชาติย้อนหลังไปดูก็พบว่า นางเคยเป็นภริยาของท่านถึงเก้าสิบเก้าชาติ และเมื่อนางมีจิตปฏิพัทธ์ในชายอื่น ได้ปลงชีวิตท่านทั้งเก้าสิบเก้าชาติ พระเถระเห็นโทษของนางเช่นนี้ เลยคิดว่า น่าสังเวชมหาอุบาสิกาที่ได้ทำกรรมหนักเช่นนี้ ฝ่ายมหาอุบาสิกานั่งอยู่ในเรือน ได้ใคร่ครวญถึงกิจแห่งบรรพชิตของพระเถระว่า ถึงที่สุดหรือยัง ครั้นทราบวาทะพระเถระได้บรรลุพระอรหันต์แล้ว และยังทราบอีกว่า พระเถระได้ระลึกชาติไปเก้าสิบเก้าชาติ ขณะนี้กำลังสังเวชในกรรมหนักที่ท่านทำไว้ในครั้งนั้น

เมื่ออุบาสิกาเห็นดังนั้น จึงระลึกชาติต่อไปในชาติที่ครบหนึ่งร้อย พบว่า ในชาตินั้นตนได้เป็นภริยาของพระเถระเช่นกัน แล้วยังได้ช่วยชีวิตท่านในสถานที่แห่งหนึ่ง จึงเกิดปีติใจคิดว่า "น่าดีใจหนอ เราได้กระทำอุปการะแก่ภิกษุบุตรของเรา" อุบาสิกานั่งอยู่ในเรือนนั้นแหละ ได้กล่าวว่า "ขอท่านจงใคร่ครวญ ให้วิเศษยิ่งขึ้นไปเถิด"

เมื่อพระเถระนั้นได้สดับเสียงของอุบาสิกา ด้วยโสตธาตุอันเป็นทิพย์แล้ว จึงระลึกถึงชาติที่ครบหนึ่งร้อย ได้พบว่าอุบาสิกานี้ได้ช่วยตนให้รอดพ้นจากความตายในชาติที่หนึ่งร้อยนี้ จึงเกิดปิติใจคิดว่า น่าชื่นใจที่อุบาสิกานี้เคยทำอุปกัระแก่เรา ดังนี้แล้วมีใจเบิกบาน ได้กล่าวปัญหาในมรรคสี่ ผลสี่แก่อุบาสิกาในที่นั้นนั่นเอง โดยสื่อกันด้วยจิต

จากเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่า แม้ใจของคนเราจะมีปกติซัดส่าย ไม่หยุดนิ่ง แต่หากผู้ใดมีความตั้งใจที่จะฝึกฝนแล้ว จะสามารถใช้งานได้ตั้งใจปรารถนา ความสุขทั้งมวลในโลกนี้ จะเป็นของผู้นั้น เพราะความสุขภายในเกิดจากการที่ใจได้รับการฝึกฝนอบรมมาอย่างดีแล้ว มรรคผลนิพพานอยู่ในวิสัยของใจที่ฝึกดีแล้ว

เมื่อเราทราบดังนี้ อย่าปล่อยวันเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ให้น้อมนำใจดวงนี้มาตั้งไว้ที่ศูนย์กลางกายฐานที่เจ็ด ซึ่งเป็นแหล่งแห่งความสำเร็จ เป็นที่ตั้งแห่งความสุขที่มวมลมนุษย์ชาติปรารถนา และสามารถเข้าถึงได้ เพราะฉะนั้นชีวิตนี้ สำคัญที่ใจดวงนี้ดวงเดียวเท่านั้น ดังนั้นให้พวกเราหมั่นรักษาใจให้หยุดนิ่ง กันทุก ๆ คน

เอกสารประกอบบทความ :

พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เล่ม ๔๐ หน้า ๓๙๔

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
คณอก.จัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังพลของ ทอ.มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ